

Kiireloomulised ortopeedilised probleemid

Teemad

- ▶ Kabjamädanik
- ▶ Laminiit
- ▶ Nael kabjas
- ▶ Seesmine vigastus
  - ▶ Luumurd
  - ▶ Liiges infektsioon
  - ▶ Kõõluse/sideme rebend
- ▶ Mustkusesus

Hobune ei pane jalga maha; keeldub liikumast

Võimalikud põhjused:

- a. Kabjamädanik
- b. Laminiit
- c. Nael kabjas
- d. Suurem vigastus
  - Luumurd
  - Kõõluse/sideme rebend
  - Liigese infektsioon
- e. Mustkusesus

Kabjamädanik

Mustus pääseb kabja sisse

moodustub mädanik

Kabjamädanik - sümptomid

- Äkiliselt tekkinud tugev longe
- Jala toetamine kabjaninale
- Kabi enamasti soe
- Sõrgatsi kohal tugevnenud pulss
- Kabjatangile positiivne reaktsioon

Kabjamädanik

Ravi:

- Kabja leotamine
- Mädaniku avamine

Mädanik võib ka ise
avaneda
> enamasti piirdest

Kiilumädanik

Kabja kiil pehmeneb

Bakterid hakkavad kiilu lagundama

Sümptomid:

- Pehme ja pure kabjakiil
- Kabjakonks läheb sügavale kiilu sisse
- Paha lõhn kapju puhastades
- Enamasti hobune ei lonka

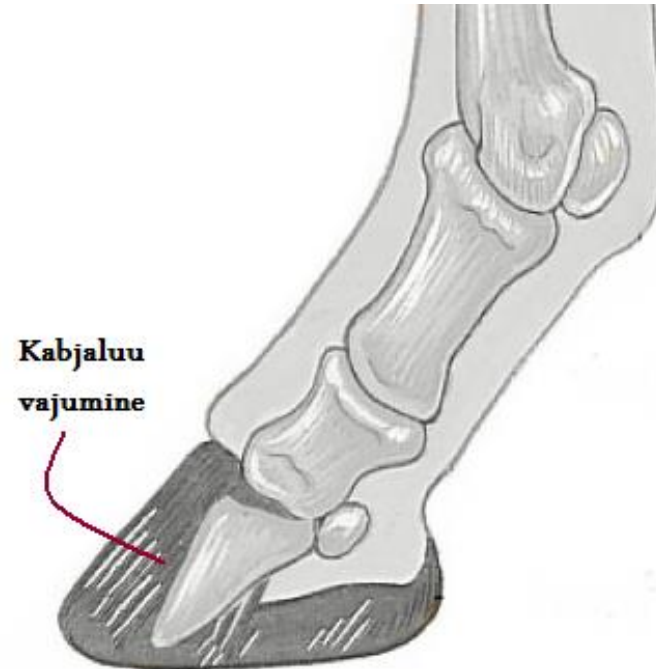

Laminiit

Kabjaluu ja kabja väliskesta vaheline ühendus saab kahjustada

Kabjaluu vajub sarvkestas

Laminiit

- ▶ Mitmed erinevad tekkepõhjused
- ▶ Tekkemehhanism ebaseelge
- ▶ Esinemissagedus ?
  - ▶ 1.5 – 34% (Wylie, Collins et al 2011)

- ▶ Xenophon 380 eKr: „odra ülesöömine“
- ▶ Columella 55 pKr: „kapjade liigveresus“
- ▶ Nicholas Malby 1594: raamat laminiidist („Founder“) (Heymering, 2010)

Laminiit - põhjused

- **Toksiline laminiit**
  - suur kogus süsivesikuid
    - värske karjamaa rohi!
  - tugev põletik kehas
- Väga suur **ülekoormus**

Laminiit – põhjused

- **EMS** ehk hobuste diabeet
+/- **Cushings**

- ÜLEKAAL -

Lamiit - sümptomid

- Kangus kuni tugev longe, hobune ei taha üldse seista
- Seistes kallutab hobune ennast taha poole
- Mõlemad esikabjad enamasti soojad
- Sõrgatsi kohal tugevnenud pulss
- Kroonilise haiguse tagajärel: kabjad muudavad kuju

Laminiit - ravi

- Liikumise täielik piiramine (boksirahu)
- raudade eemaldamine
- kabjapõhja toetamine (vahtplast, kabjaside)
- Põletikuvastased ravimid
- Verd lahjendavad ravimid (hepariin)
- Vere laskmine

Laminiit - ravi

Kapjade jahutamine
parim enne sümptomite
teket

Laminiit - ravi

Kapjade jahutamine

Laminiit – ägeda faasi möödudes

- Ravirautus
- Dieet (EMS!!)
- Põhjustajate edaspidine vältimine
- Ettevaatust hormoonpreparaatidega (nt.emfüseemikud)

Võõrkehad kabjapõhjas

Võõrkehad kabjapõhjas

Kõige sagedasem võõrkeha on nael

Kui võimalik ära eemalda ise võõrkeha

→ võõrkeha kapja sisenemise ava leidmine muidu keeruline

Kui on oht, et hobune astub võõrkeha arsti oodates sügavamale

→ eemalda ja märgi knopkaga sisenemise ava

Eriti ohtlikud võõrkehad kabjakiilu piirkonnas

→ palju tähtsaid struktuure!

Võõrkehad kabjapõhjas

**Kui sügavale võõrkeha läks?
Millised struktuurid on viga saanud?**

Võõrkehad kabjapõhjas

Ravi

Oleneb vigastuse ulatusest:
liigesed? kõõlus? sidemed?

Ravi võib olla väga pikaajaline

Proгноос

- Algselt alati ettevaatlik
- Mida kiirem ravi, seda parem prognoos
- Olenevalt vigastuse ulatusest ja kaasatud struktuuridest

Luumurd

Matthias Haab

Luumurd – võimalikud sümptomid

- Longe – kerge kuni väga tugev
- Paistetetus ja soojus luu piirkonnas
- Krepitatsioon
- Luu või liigese ebanormaalne asend
- Lahtine või täielik luumurd → enamasti ilmselge

Luumurd – mida teha?

Kahtluse korral:

- Liikumise täielik piiramine
  - Boks
  - Vajadusel hobune kinni siduda
- Otsi soojemaid, valulikke piirkondi
  - Krepitatsioon?
- Side, jala fikseerimine
- Kutsu loomaarst

Luumurd – mida teha?

Kahtluse korral kutsu alati loomaarst:

- Ülevaate röntgenpildid, vajadusel kogu jalast
- Röntgenpiltide kordamine 7 päeva pärast
  - Seniks hobune boksis
  - Kerged valuvaigistid
- Sintigraafia

Luumurd - ravi

I. Konservatiivne (mitu kuud boksirahu)

- a. Mitte paigast nihkunud murd
- b. Liigeseväline murd
- c. Teatud murdude puhul hea või ainus variant
- d. Rahuliku temperamendiga hobune

2. Kirurgiline ravi – osteosüntees

- a. Plaatidega
- b. Kruvidega

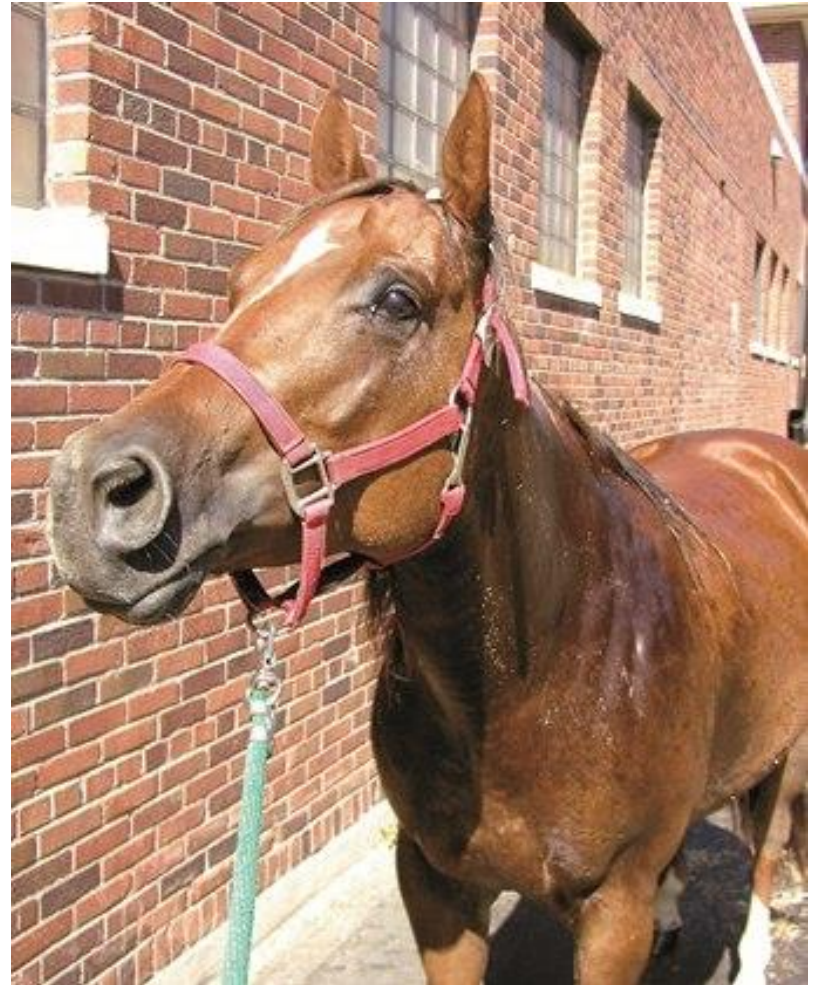
Luumurd - ravi

Mustkusesus

- ▶ sporaadiline rabdomüolüüs
- ▶ tying-up
- ▶ müoglobiinuuria
- ▶ esmaspäeva hommiku haigus

Mustkusesus - sümptomid

- ▶ Äkiline sümptomite teke treeningu ajal
- ▶ Kangus, liikumissuutmatus kuni suutmatus tõusta
- ▶ Valulikud, soojad, kõvad lihased
- ▶ Hüperventilatsioon, higistamine → paanika
- ▶ Müoglobiinuuria (tume uriin)

Sarnased sümptomid:

- Tiirud
- Laminiit
- Tugev longe, seljavalu
- Äge kopsupõletik
- Neuroloogilised haigused

Mustkusesus – soodustavad tegurid

- Halb konditsioon
- Äkiline koormus üle treenituse taseme
- Ülekuumenemine ja vedelikupuudu
- Elektrolüüdid tasakaalust väljas
- Vitamiin E puudus
- Hingamisteede infektsioon
- Sõltumatu vanusest ja tõust
- Märad haigestuvad sagedamini (hormonaalsus?)

Täpsed tekkepõhjused teadmata

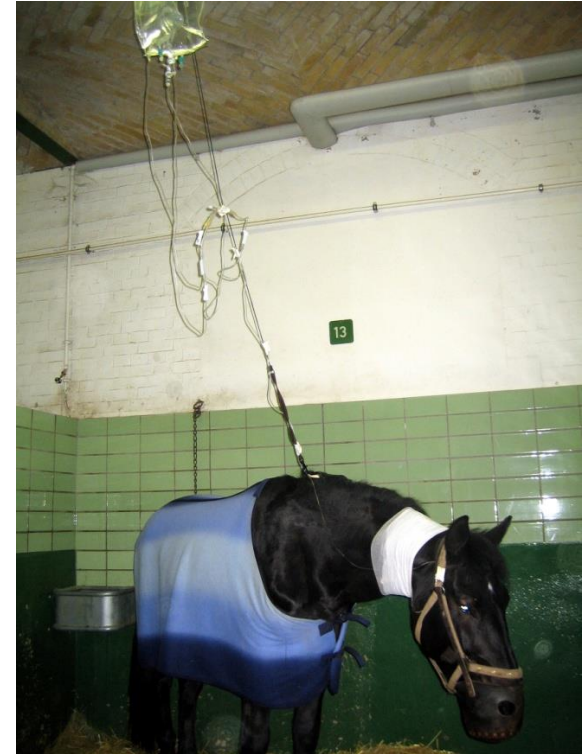
- Ei ole seotud piimhappe kogunemisega lihastesse

Mustkusesus – mida teha?

- Rahu!!
- Paku vett, hoia lihased soojas
- Ettevaatlik massaz
- Kutsu loomaarst:
  - Infusioon
  - Põletikuvastased ravimid
  - Vajadusel rahustid
  - Vajadusel vitamiin E ja seleen

Tähtis! haigusjärgne aeglane plaanikohane naasmine treeningusse ja sobilik dieet

---

Kokkuvõte – mida teha?

Hobune ei pane jalga maha või liigub vaevaliselt

Kokkuvõte – mida teha?

---

1. Piira liikumist

- Ära sunni hobust liikuma, kui ta ei taha!

2. Tuvasta võimalik valu allikas:

- Kabjad (soojus, pulss sõrgatsi kohal, vöörikeha)
- Jalad (soojus, paistetused, haavad)
- Lihased (soojus, higistamine, jäikus, valulikkus)

3. Kutsu loomaarst

4. Vajadusel pane side või jahuta jalga

5. Loomaarsti juhendusel manusta valuvaigisteid

Aitäh

"What hurts? Your foot? ... No wait don't tell me, let me guess."